

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาของการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายการศึกษาที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูปการเรียนรู้ของเด็กไทย ให้เกิดเป็นผลอย่างเป็นรูปธรรม ตามหมวด 1 มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตราที่ 22 ถึงมาตราที่ 30 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง สังคม ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก ทรัพยากร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542) ดังนั้นในการดำเนินการจัดการศึกษาจึงยึดหยุ่นให้สถานศึกษาสามารถจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติดังกล่าว

สถานศึกษาจึงควรจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในด้านความสำคัญ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้นๆ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ยินดีที่จะร่วมสืบสานพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาลงท้องถิ่นนั้น มีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น มีองค์ความรู้สำคัญส่วนหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้กลับเยาวชนได้เรียนรู้ และสร้างความตระหนักให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหากประมวลองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย นำมาจัดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ การสอน โดยการเรียนรู้จากวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีการรวมกลุ่มและพึ่งพาอาศัยกัน ให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากภูมิปัญญาไทย

ด้านต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้โดยสะดวก (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 15; วิชัย ประสิทธิ์
วุฒิเวช, 2542 : 124; ฌันท ธาตุทอง, 2550 : 159) โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้เรียนเกี่ยวกับ

ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี และเป็นที่เคารพนับถือ นับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สำคัญในท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญและส่งเสริม

การพัฒนาหลักสูตรจากส่วนกลางอันเป็นหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลางได้กำหนด สภาพ ปัญหาและความต้องการของประชาชนทั้งประเทศ ซึ่งเป็นภาพรวมกว้างๆ เพื่อเป็นแนวทางให้ สถานศึกษา นำไปปรับใช้กับบริบทของตนเอง บางครั้งไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ ของแต่ละท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการ ตรงสภาพความ เป็นจริงของท้องถิ่นแต่ละแห่งให้มากที่สุด ซึ่งใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 109) มีความคิดเห็นใน ทำนองเดียวกันกับ ชนัท ธาตุทอง (2550 : 157) เกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา หาก สถานศึกษามีหลักสูตรเป็นของตนเองมีคณะกรรมการร่วมกันวางนโยบาย หลักการ เป้าหมาย และ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน ที่ เน้นการบูรณาการหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม ย่อมจะแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ (สำนัก วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552 : 20) ผลที่ตามมาคือผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของ ตนเองอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่น และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิด ประโยชน์สูงสุดได้ สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัด ประสพการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของสาระในหลักสูตรแกนกลางมา ผสมผสานระหว่างสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สภาพความต้องการของท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเนื้อหาหรือประสบการณ์ ที่จัดให้ผู้เรียนนั้นจะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่หลากหลายของคนท้องถิ่นซึ่งนับวันภูมิปัญญา ท้องถิ่นนั้นจะเลือนหายไปพร้อมกับกาลเวลา เนื่องด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับวิถีชีวิตที่เร่งรีบ ทำให้สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการทอดทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งที่ ภูมิปัญญาเหล่านั้นเป็นองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของชุมชน ตลอดจนยังเป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละพื้นที่ เห็นดีเห็นชอบกับนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ หากทราบไม่ว่า ความก้าวหน้าเหล่านั้นบางอย่างเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั่นเอง

อำเภอทยหล่อเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอยางชุมน้อย ทางราชการได้แบ่งพื้นที่การปกครอง ออกมาตั้งเป็น อำเภอทยหล่อ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ปีเดียวกัน และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็น อำเภอในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เขตปกครองแบ่งเป็น 4 ตำบล คือตำบลทยหล่อตำบลสอง แคว ตำบลยางคราม ตำบลสันติสุข มีประชากรสำรวจในปี พ.ศ. 2557 จำนวนทั้งหมด 26,083 คน

มีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ทั้งหมด 15 โรงเรียน (กรมการปกครอง, 2557) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอดอยหล่อ เช่น การทอผ้า การแปรรูปอาหารท้องถิ่น การจักสาน การแกะสลักไม้ และดนตรีพื้นบ้าน เป็นต้น (วัชร เกณฑ์ปัญญา, 2551) ทั้งนี้หากมีการส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ทางด้วยภูมิปัญญาข้างต้น ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่สถานศึกษาในท้องถิ่น โดยการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอดอยหล่อให้แก่ลูกหลานของตนในรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญา เพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ เพื่อให้ภูมิปัญญานั้นได้สืบทอดต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังจะสร้างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาของชุมชนสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ตามกรอบแนวคิด/นโยบายด้านการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของกระทรวงศึกษาธิการ นั้น สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เรื่องของจิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานการประกอบสัมมาชีพ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อันได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะการทำงาน ทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริง ทั้งกับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน รัฐและประเทศชาติ โลกกำลังเปลี่ยนแปลง คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้เท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งจากผลการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตลอดจนผลการประเมินคุณภาพการศึกษาต่างๆ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ทั้งผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ผลการสอบ PISA (Programme for International Student Assessment) ทั้งๆ ที่โรงเรียนใช้เวลาจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เป็นเวลา 7 หรือ 8 ชั่วโมงต่อวัน เด็กคิดไม่เป็น วิเคราะห์ไม่ได้ขาดทักษะชีวิต อัดแน่นเนื้อหาวิชาการมากกว่าให้เรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีภาระงาน การบ้านมากเกินไป เด็กเครียดและต้องเรียนพิเศษมาก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558)

กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ในรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาภายในเวลา 14.30 น. ส่วนเวลาหลังจากนั้นให้จัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ภายใต้การดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเริ่มดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558: 1-2) โดยมีแนวการดำเนินงาน คือ ส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้าใจในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ปรับโครงสร้างเวลาเรียนและจัดทำตารางเรียนให้เหมาะสม เลือกรูปแบบกิจกรรมให้ตอบสนองต่อความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน จัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรม แหล่ง

เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามบริบทของสถานศึกษาและชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุน สื่อการเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวก กำกับ ติดตามการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558) จากนโยบายดังกล่าวพบว่า การจัดกิจกรรมแบบเดิมๆ ไม่มีการปรับปรุง จึงอยากให้ปรับกิจกรรมลดเวลาเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ด้วย (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2561)

ผู้วิจัยมีความสนใจพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะใน โรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ให้แก่นักเรียนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในรายวิชาเพิ่มเติม สาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนออกแบบ กิจกรรมฝึกปฏิบัติจริง การสร้างสรุคองค์ความรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมจะตอบสนองความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครอง และชุมชนในเขตชุมชนอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เห็นความสำคัญของท้องถิ่นและต้องการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดเนื้อหาจากการศึกษา การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี บริบท และความต้องการด้านการจัดการเรียนการสอน ข้อมูล พื้นฐาน สำหรับเป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างหลักสูตรข้อมูลพื้นฐานโดยการสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง การสนทนากลุ่มกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการ

สถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสำรวจความต้องการของชุมชน ได้นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอดอยหล่อมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ชนมพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อาหารพื้นบ้านอำเภอดอยหล่อ ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สารที่ 1 : การดำรงชีวิตและครอบครัว และสารที่ 4 การอาชีพที่สร้างขึ้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

2. ขอบเขตประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนระดับประถมศึกษาที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยชาวบ้านที่ให้ข้อมูลจำนวน 4 ตำบล 54 หมู่บ้าน สำหรับนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรภูมิปัญญา ครูที่สอนกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (กิจกรรมเสริมทักษะ) และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2561

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนระดับประถมศึกษาที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานำร่องการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ โรงเรียนวัดหนองหลวง ตำบลยางคราม อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

2. กลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 โรงเรียน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ตำบลเป็นหน่วยในการสุ่มจาก 4 ตำบล ได้แก่ โรงเรียนบ้านใหม่หนองหอย ตำบลสันติสุข โรงเรียนบ้านสามหลัง ตำบลสองแคว โรงเรียนบ้านเหล่าเป้า ตำบลดอยหล่อและโรงเรียนวัดศรีดอนชัย ตำบลยางคราม

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

ตัวแปรต้นได้แก่ หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรตามได้แก่ ผลการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

3.2 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละหน่วยการเรียนรู้ไว้ 10 สัปดาห์ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง โดยใช้เวลาเรียนในวันที่จัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในช่วงเวลาบ่ายในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2561

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอดอยหล่อทั้ง 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดหนองหลวง ตำบลยางคราม โรงเรียนบ้านใหม่หนองหอย ตำบลสันติสุข โรงเรียนบ้านสามหลัง ตำบลสองแคว โรงเรียนบ้านเหล่าเป่า ตำบลดอยหล่อและโรงเรียนวัดศรีดอนชัย ตำบลยางคราม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง แนวการจัดการเรียนรู้ซึ่งองค์ประกอบส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สารที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว และสารที่ 4 การอาชีพที่สร้างขึ้นให้สนองความต้องการของผู้เรียน มีเนื้อหาสาระเรื่องขนมและอาหารพื้นบ้านของชุมชนหมู่บ้านในอำเภอดอยหล่อ และที่ใช้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

2. การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสภาพสังคม เศรษฐกิจของอำเภอดอยหล่อ เพื่อใช้จัดการเรียนรู้กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในช่วงเวลาบ่าย ประกอบด้วย กระบวนการวางแผน การกำหนดการจัดกิจกรรมหรือมวลประสบการณ์ให้กับครูที่สอนในอำเภอดอยหล่อ โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญในการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกแบบกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและสร้างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

3. กิจกรรมเสริมทักษะ หมายถึงการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ที่ทั้งครูและนักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน โดยครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้วางแผน ลงมือปฏิบัติ

ตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุงผลงาน/ชิ้นงาน ผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขจากกิจกรรมสร้างสรรค์จากหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4. โรงเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้จัดกลุ่มตามช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ประโยชน์ ดังนี้

1. ผลการวิจัยทำให้ได้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมเสริมทักษะในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีคุณภาพ
2. ผลการวิจัยสามารถนำไปวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. เป็นแนวทางในการวางแผนจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ให้สอดคล้องกับบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาเป็นฐาน และเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระอื่นๆ ต่อไป